

KALFARVEIEN 99

BERGEN

FRA OLIEMØLLE TIL FABRIKK

Kildesamling og undersøkelse
utført for Gamle3hus

av

Ragnar Kristensen, Firma Yttersø gård
Juli 2015. Revidert oktober 2015

INNHOLDSFORTEGNELSE

Innledning	3
Gammel industrivirksomhet	4
Forhistorien - Fløensamfunnet	5
Fløens Fabrik - Oliemøllen	5
Tekstilfabrikken	6
Meyernøstet	7
Kartskisse med forklaringer	8
Branntakster Meyernøstet transkribert	9
Panteprotokoller transkribert	13
Kilder	18
Oppmålingstegninger og forklaringer	19
Historiske kart og fotografier	22

INNLEDNING

Denne rapporten er utført for Gamle3hus/Jernbaneverket med formål å vurdere opprinnelsen til bygningskomplekset i Kalfarveien 199 pr. 2014. Undersøkelsen/rapporten er basert på skriftlig kildemateriale, fotografier, kart og oppmålinger. Undertegnede har ikke undersøkt bygningen in situ og følgelig er oppmålingstegninger utført for Gamle3hus i løpet av nedrivingen grunnlag for vurderingen av bygningsmassen pr. i dag. Arbeidet er utført i løpet av juli måned 2015.

Statsarkivets panteprotokoller for Bergen, Årstad, har vært vesentlig underlagsmateriale i likhet med kartmateriale fra Bergen byarkiv og Statens kartverk. Fotografi fra 1870-tallet "Parti af Seiersbjerget opover mod Fløen ved Bergen" fotografert av Knud Knudsen mellom 1875 og 1882 viste seg å inneholde verdifulle detaljer ved forstørrelse. Panoramafotografiet er uvanlig skarpt i detaljene.

Undersøkelsens konklusjon er at det store bygningskomplekset i Kalfarveien 99 inneholdt restene av to nøst/sjøboder som ble oppført i 1800-årenes annet kvartal eller noe før av kjøpmann Wollert Konow. Disse to nøstene/sjøbodene var relatert til Fløens Oliemølle, Fløens Dampoliemølle og senere Bergen Klædefabrik. Selve Oliemøllen lå sannsynligvis i en bygning på østsiden av søndre bod og ble revet i forbindelse med anlegg av Ulrikentunnellens utløp over eiendommen Kalfarveien 99, åpnet 1964. Det østre tilbygget til søndre bod er antagelig oppført etter rivingen som følge av tunnellutbyggingen. Kildematerialet bragte også for dagen informasjon om boder/nøst som er revet tidligere. Den eneste av disse som har vært branntaksert er nøstet som lå helt i syd, her kalt Meyernøstet. Dette nøstet var antagelig også det eldste på eiendommen med en historie nedenfor 1812.

Det lille arealet mot Store Lungegårdsvann ved Kalfarveien 99 har vært tett bebygget og med infløkte trange tilstøtende eiendoms/gårdsgrenser ut mot sjøen. Mangelen på branntakster gjør det komplisert å identifisere bygninger på arealet, men kjernebygningene til Fløens fabrikk/Bergen Klædefabrik fremstår klart nok og danner innholdet i bygningskomplekset som overlevet frem til nylig. Det er uten tvil kjøpmann Wollert Konows to nøst/boder som ble avdekket ved riving av komplekset. Panteregisteret er grundig gjennomgått med dette anlegget og mer overfladisk mht tidligere nedrevne nøst/boder.

Det lille tettstedet Fløen har en interessant og mangefasettert historie med ingredienser som husmenn, eiendomsinvestorer og kjøpmenn, fabrikanter, arbeidere og tidlig industrivirksomhet. Kjerneområdet er Kalfarveien 99, 120/122 og de nærmeste tilliggende hus og eiendommer.

GAMMEL INDUSTRIVIRKSOMHET

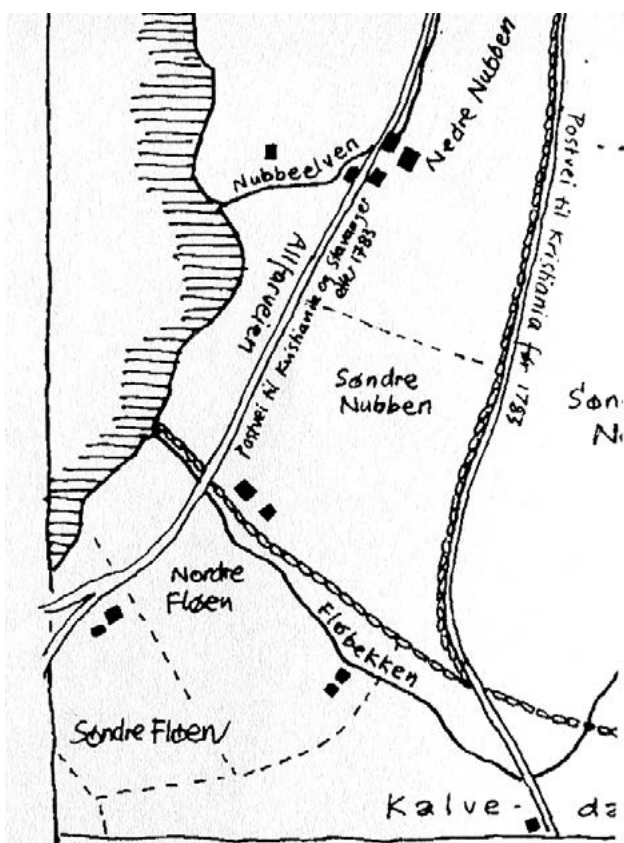
Kalfarveien 99 ligger på nedsiden av Kalfarveien mellom vei og jernbane. Jernbanesporet som i dag avgrenser eiendommen mot Store Lungegaardsvann i vest ble anlagt på utfyllinger i sjøen i forbindelse med etableringen av Bergensbanen. Hele Bergensbanestrekningen ble åpnet for trafikk i 1909. I 1964 ble Ulrikentunnelen tatt i bruk og kortet ned strekningen vesentlig. Sporet gikk da ut av tunnelen rett ovenfor gamle Fløen Søndre gård og videre på bro over Kalfarveien og Kalfarveien 99 umiddelbart nord for bygningskomplekset som to igjen frem til 2015 og ned til det eldre Bergensbanesporet, frem til Bergen stasjon (åpnet 1913).

Jernbaneutbyggingen på begynnelsen av 1900-tallet og de senere utvidelsene fikk dramatiske konsekvenser for det lille tettstedet ved Fløen Søndre. Frem til jernbaneutbyggingen var Fløenområdet orientert mot Store Lungegaardsvann med en rekke nøst og sjøboder og korresponderende bolighus på landsiden. Kalfarveien delte boligstrekningen i øst fra nøst/sjøbodsiden mot vest. Strekningen var delt mellom tre gårder: Nubben søndre i nord, Fløen Nordre i midten og Fløen Søndre i syd. Det var relativt smale strandstrekninger som lå under disse gårdene - med plass til noen få nøst/sjøboder på hver parsell.

Eiendommen Kalfarveien 99 oppsto gjennom oppkjøp av eiendom fra både søndre og nordre Fløen. Sjøboden med grunn tilhørende Nubben Søndre, i dag Kalfarveien 95, ble i løpet av gründerhistorien kjøpt av Hansa bryggeri og er dermed Bergen Klædefabriks historie uvedkommende. Bergen Klædefabrik kan via forløpere sies å være opphav til eiendommen Kalfarveien 99. Kontinuiteten er påfallende og det gamle navnet Fløens Fabrik er betegnende.

Eiendommen Kalfarveien 99 var historisk et bestemmende element i Fløenområdets utvikling. Fra Fløens Oliemølle (tidlig 1800-tall eller eldre via Fløens Dampoliemølle/Fløens Fabrik (1857-1887) til Bergen Klædefabrik (1887-1934) og senere virksomheter som Krügers Barnevognfabrikk, Vestlandske Møbelfabrik, A/S Tre Og Finer og Bergensmeieriets utsalg. I ny tid virksomhetene Babyshop Sengemagasinet (1982-1992), DNBbank A/S (1992-1995) og Kalfarveien 99 A/S (1995-2014).

Den industrielle virksomheten i området skjøt fart i siste kvartal av 1800-årene og vestsiden av Kalfarveien gikk over fra å være et område preget av nøst/sjøboder til et utviklet industriområde. Lenge var imidlertid den eldre tradisjonelle bebyggelsen en del av den yngre virksomheten. Eiendommen anno 2014 ga imidlertid lite inntrykk av gammel historie. Dog viste det seg ved riving av det gjenstående fabrikkkomplekset at to sjøboder tilhørende den eldre virksomheten fortsatt sto igjen som innpakkede kjerner i det relativt moderne utseende komplekset.

Lengst til venstre: Dag Sletten "Om eiendommer og møllebruk ved Kalfaret". Forfatterens kart over gårdsgrenser. Ikke tidsatt til en bestemt periode.

Til venstre: Bergen kommune eiendoms-kart 2015

FORHISTORIEN - FLØENSAMFUNNET

I Bergen Historiske Forenings skrifter nr. 99 - 2004 gir Dag Sletten i artikkelen "Om eiendommer og Møllebruk ved Kalfaret" et bilde av den historiske bakgrunnen. Kalfaret grenset til Bergen by og var samtidig en viktig innfartsåre fra gammel tid. Solvendt og nærhet til sentrum gjorde Kalfarsiden til et attraktivt boområde fra siste del av 1800-årene. Fra slutten av 1600-årene ble det ryddet flere gårdsbruk i skråningene under Fløifjellet (Kalfaret, Nubben, Starefossen og Skansemyren) - etterhvert også underbruk. Fra den opprinnelige Lungegården ble Kalfaret skilt ut i 1786 og Lille Kalfaret samt en rekke mindre eiendommer i 1791.

Gjennom 1700-årene foregikk en privatisering av tidligere fellesbeiter for byens borgere. Tidligere felles beitearealer gikk over til privat eierskap. De bynære og solvendte arealene på Kalfarsiden av Lungegaardsvannet var i økende grad attraktive som investering for byborgere. I siste halvdel av 1800-årene ble det oppført stadig flere privatboliger, noe som ble favorisert av skattelovgivningen av 1870 da gårdeiere som arbeidet i Bergen by og bodde på Kalfarsiden slapp å betale skatt til byen.

Kalfarområdet var jurisdiksjonsmessig omstridt og en tvist mellom Bergen by og gårdeiere i området endte i 1789 med en grenseoppgang til gårdeierens fordel. Gårdeierne på sin side førte saken videre mot egne leilendinger og bygglere som man hevdet hadde tatt seg til rette eller misligholdt leien. Bakgrunnen var antagelig i stor grad et ønske om å utnytte de etterhvert lukrative og sentrumsnære tomtene med høyere fortjeneste.

Grenseoppgangen av 1789 medførte at det ble opprettet to nye landsogn deriblant Domkirkens landsogn hvorunder Kalfaret ble lagt. Juridisk lå Kalfaret under Skiold skibreide (med Laksesvåg, Årstad, Fana og Fyllingsdalen). Etter Formannskapslovene av 1837 ble de to landsognene et eget formannskapsdistrikt frem til grenseendringer i 1877 da begge landsogn ble innlemmet i Bergen by. Hele Årstad kommune ble innlemmet i Bergen by i 1915. Fløen Søndre hørte inn under Årstad.

Bekkenavnet Fløbekken (på Fløens nordres grunn) er i følge Sletten sekundært til gårdsnavnet Fløen. Fløbekken fanget pga sitt langsgående bekeleie i fjellet opp store mengder overflatevann og forårsaket til tider flom. Først i begynnelsen av 1800-årene ble det bygget en skikkelig bro over Fløbekken. Fløbekken ga drift til møller - muligens også til Oljemøllen med tilhørende pakkhus som lå under Søndre Fløen tidlig på 1800-tallet.

Overordnet sett kan det se ut som byborgere/investorer gjennom 17/1800-årene kjøper opp gårder i området og i siste halvpart av 1800-årene selges gjerne bolighusene og jordbruksarealene unna for utbygging og parsellene langs sjøen utvikles i næringsøyemed. I Fløenområdet skjer den store industrikonsentrasjonen på den tidligere grunnen til Fløen Søndre og dels Fløen nordre gjennom oliemøllevirksomhetens metamorfoser over i tekstilproduksjonen rundt 1900. Siste halvdel av 1800-årene er historien om hvordan den gamle industrivirksomheten her drar inn under seg naboeiendom og over i det 20de århundre fremstår som Bergen Klædefabrik under Richard Ungers eierskap og ledelse.

FLØENS FABRIK - OLIEMØLLEN

De eldste formene for utvinning av olje fra frø og andre oljerike plantedeler foregikk ved kaldpressing. Sannsynligvis drev Fløens Oliemølle med kaldpressing av linolje, raps eller annet. Overgangen til dampoljemølle innebærer sannsynligvis varmpressing - med større utbytte, men dårligere kvalitet på oljen. Det er ikke kjent hvorledes biprodukter ble utnyttet i Fløens Fabrik. Såpe er bl.a. et nyttig biprodukt andre oljemøller sørget for å foredle.

Oliemøllen har en lang historie på stedet. Møllen eksisterte tidlig på 1800-tallet da den i 1813 er omtalt med pakkhus som solgt av Søndre Fløens eier Kancelliråd Dahl til kjøpmann Konow. I 1895 er den tidligere "dampoljemøllen" betegnet som utgangspunktet for eiendommen til Bergen Kledefabrik ved Søndre Fløen.

Rundt 1857 dannes et interessentskap som utvikler den gamle Oliemøllen under Søndre Fløen til Fløens Dampoljemølle også vist til som Fløens Fabrik. Interessentene Peder Warnæs, Fred. Hansen, Joh Paasche og Jacob Petersen og Dankert Roggen (inntrekket formelt noe senere) kjøper en tomt med påbegynte bygninger. Sannsynligvis dreier det seg om påbegynte fabrikkbygninger og allerede oppførte boder. Det fremgår at Kjøpmann Wollert Konow som kjøpte arealet av justisråd Dahl i 1813 selv fikk oppførte bygninger her. Det påpekes av sønnen i 1842 at hans far bygget pakkboder.

Overgangen fra Oliemølle til Dampoljemølle signaliserer at det var behov for vanntilførsel. En overenskomst datert 1867 erklærer at "L.W. Nicolaysen tillader oliemøllen med et 1 1/2" rør at forsyne sig med vand fra elven som udmunde nedenfor Nubbenøstet, saalenge afgang ordentlig betales ved vis udeblivelse nedre Nubbens eiere kan tilstoppe røret" - vannforsyning var uansett av betydning for driften, særlig etter overgangen til dampkraft.

Det er antagelig kjøpmann Wollert Konows pakkboder som utgjør kjernen i det inntil nylig eksisterende bygningskomplekset i Kalfarveien 99. Ved riving viste det seg å inneholde rester av to tett paralleltliggende boder i opprinnelig to etasjer. De bevarte tømmekonstruksjonene i gavlveggen mot vest gir et lesbart bilde av opprinnelsen. Til dette bodanlegget ble det i disse årene bygget mindre fabrikkbygninger. På fotografi fra ca 1870 sees en relativt høy fabrikkpipe bak de ovenfor omtalte to boder. Kartmaterialet viser at det lå to mindre bygninger i bakkant mellom bodene og Kalfarveien. Sannsynligvis tilhørte bygget med pipe dampoliemøllen - påbegynt bygget før 1857 og ferdigstilt noe etter.

Fløen fabriks to sentrale nøst
anno 1870-tallet

Over: Oppmålingen av det avkledte bygningskomplekset avslører at to opprinnelige boder fra midten av 1800-årene fremdeles var bevart som kjerne. Oppmålingstegningen viser eksplisitt lesbart gavlveggen(e) mot Store Lungegaardsvann (vest). Øverst i høyre hjørne fotografi fra 1870-årene av de samme gavlveggene, men speilvendt i forhold til oppmålingstegningen.

Konowbodene ble bygget i annet kvartal av 1800-årene som laftede konstruksjoner på tørmurfundamenter. To etasjer og loft - saltak med svai. Enkel grovt utført laft med retthugget nov. Den opprinnelige innredningen kjennes ikke da bodene ikke har vært branntaksert, men mest sannsynlig åpne pakkbodetasjer med enkle trappeforbindelser og vinde på loftet.

Bevarte spor etter vindusåpninger viser sveitsertype vindusformat. Der er ikke usannsynlig at større og fler vinduer er kommet inn i siste kvartal av 1800-årene. På fotografiutsnittet fra 1870-tallet har nordre bod sveitsertypevinduer og søndre bod empiretype vinduer på gavlveggene mot sjøen. Den observerbare nordveggen til det nordre nøstet ser ganske vindusløs ut. På fotografiutsnitt fra 1880-tallet kan det observeres vindusrekke i søndre bods annen etasje.

De større endringene er antagelig utført i periodene da Bergen Klædefabrik og senere Vestlandske Møbelfabrikk disponerte eiendommen. Sistnevnte byggemeldte i 1934 større innvendige endringer, deriblant kjøreport til første etasje, kontorinnredning av deler av søndre bod og installering av heis. Den store sammenbyggingen av de to bodene er antagelig utført på 1920-tallet. Hypotesen er basert på at møbelfabrikken synes å forholde seg til en bygning som allerede er bygget sammen. Samtidig indikerer ikke kartskissen fra 1921 t sammenbygging er utført.

Meyernøstet anno 1870-tallet

TEKSTILFABRIKKEN

I 1886/1887 omdannes oliemøllens lokaler til tekstilfabrikk. Det tidligere interessentskapet gjennomgår endringer og firmaet eies nå av Jon Christopher Lund og Richard Unger. I 1887 er firmaet registrert med kontorer i Strandgaten 13, en gård hvor Lund også drev I.C. Lunds Klædehandel. Gården var eiet av tidligere medinteressent Roggen.

Richard Unger blir eneeier i 1900. Samtidig som forhandlingene med jernbanen om tomteavståelser til Bergensbanen foregår i 1907, danner Unger Aksjeselskabet Bergen Klædefabrik og i 1913 er eiendommene overført til aksjeselskapet med samme navn. Klædefabrikken produserte "Cheviots, Dresstøier, Buckskins, Meltons, Kammgarncheviots, Shawls & Militærklæde". I 1914 ble det anlagt en filial, en shoddyfabrikk, som foredle stoffrester fra klædefabrikken.

Med all sannsynlighet er de inntil nylig bevarte bodrestene i Kalfarveien 99 de siste restene av det opprinnelige bodanlegget til Oliemøllen, Dampoliemøllen og senere Bergens Klædefabrik. Syd for disse to tettliggende bodene lå det såkalte Meyernøstet med tomt som først ble innlemmet i Bergen Klædefabrik i 1908.

Richard Unger fremstår som en markant og målrettet leder av Bergen Klædefabrik. Født i 1868 i Tyskland. Gift med Elisabeth Unger og 5 barn hvorav en sønn arbeidet som farger i bedriften. Familien bodde rundt 1900 i Kalfarveien 110, en relativt beskjeden to-etasjes gård. Her bodde også hans svigermor og en hushjelp.

Byarkivet i Bergen beskriver på sin webside at fabrikken i årene 1912 – 1928 hadde en stabil arbeidsstokk på ca. 80, men i året 1921 kun 50. Flest voksne kvinner, men også en del menn, noen få i alderen 14-16 år, men flest voksne. Fabrikken hadde neppe bedre sikkerhet enn hva som ellers var vanlig på denne tiden og det beskrives et par arbeidsulykker som åpenbart ikke har vært av svært alvorlig art. På Shoddyfabrikken arbeidet det i årene 1914 – 1928 fra 1 til 7 kvinnelige arbeidere og i gjennomsnitt 2 menn.

Bergen Klædefabrikk eide fire bygninger i området som ble brukt til å huse arbeidere. Slik sett er Bergen Klædefabrik et tidstypisk uttrykk for den paternalistiske ånd som dominerte. Fabrikk, arbeidere og eier i tett nærhet. Klædefabrikkens lokaler ble i 1934 solgt til Vestlandske Møbelfabrikk AS.

MEYERNØSTET

Meyernøstet er første gang nevnt i en branntakst fra 1846 da det refereres til at nøstet var eiet av Agent Sørdring i 1819. Ved takseringen i 1846 målte nøstet 15x8m og hadde sperretak rett på murveggene av høyde på 2,5 meter. Nøstet var i 1846 eiet av proprietær Martinsen, men overdras gjennom auksjon i 1848 til Samuel Meyer.

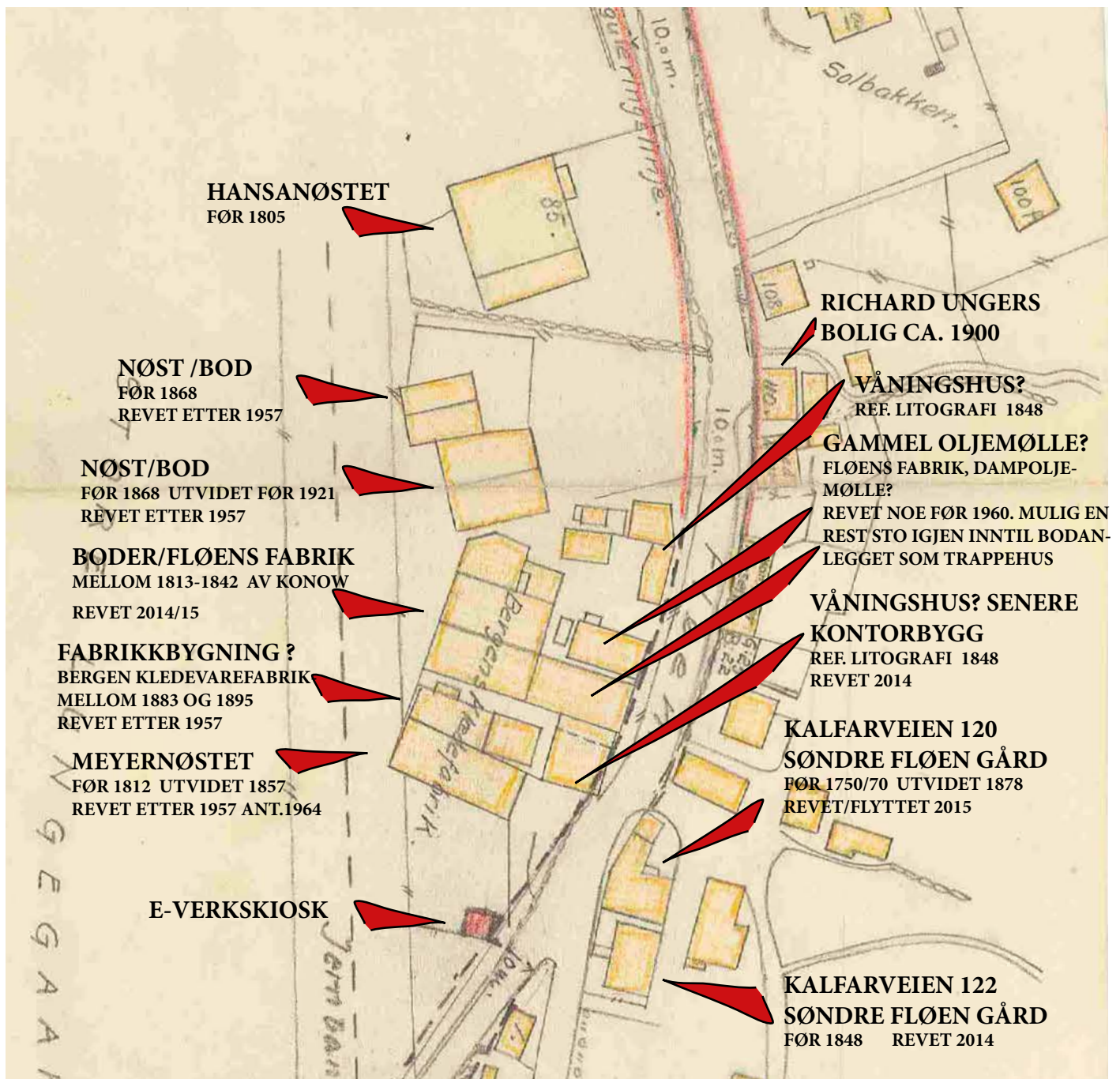
I 1857 takseres nøstet for Samuel Meyer. Nøstet er nå utvidet i lengden til 22 meter og påbygget en etasje i bordkledt bindingsverk. Tegltekket sutak og utstyrt med vindemark og vinde på loftet. I 1867 var situasjonen lik. I 1879 er Samuel Meyer død og nøstet eies av hans enke. Nøstet er som før, men det er påbygget en fløy i bakkant sydover hele 22,6 meter lang og kun 1,8 meter bred (reperbanvirksomhet?). I 1890 og 1901 videreføres beskrivelsen. Tilbygningen sydover er imidlertid revet. Det bemerkes at nabobygninger er bygget tett inntil. Det må dreie seg om Bergen Kledevarefabriks bygninger.

I 1908 selges Meyernøstet med tomt fra Meyers enkes arvinger til Bergen Klædefabrik. I takst fra 1918 bemerkes det at en fabrikkbygning støter til nøstet og i 1921 omtales bruksendring som fra nøst til lager. Meyernøstet er da overtatt av klædefabrikken som i samme takstforretning også omfatter et bolighus og en stall. Etter kartmaterialet å dømme ble Meyernøstet revet etter 1957 og i 1958 erstattet med et stort åpent lagerskur. Det har muligens sammenheng med trevareproduksjon.

TO NØST NORD FOR KONOWS /FLØEN FABRIKS NØST

Den søndre delen av fabrikktomten inneholdt Meyernøstet helt i syd og nord for dette, i områdets midte, de to Konownøstene. Nord for Konownøstene lå relativt tett på to mindre nøst - det øverste nær opp til Fløenbekken. Disse kan følges på kart ned til 1868 og det er ikke umulig at også disse var bygget av Konow. Panteregisterets innføring av Konows arvingers påtegning av at bygningene på tomten var bygget av arvelater gir ingen detaljer mht. antall og plassering.

Imidlertid går antall omtalte nøst i panteprotokollene bedre opp om med kartenes antall nøst dersom to andre muligheter vektlegges. Det kan dreie seg om "Grund til nøst og brygge" som skjøtes i 1810 til Hans Paasche Holm og videre nevnes i overdragelsen av Kalfarveien 120 til Gulbrandsen som skjøte "uten søbod med grund" i 1837 samt om et "våningshus med nøstegrund" som i 1888 overdras med nøst til Bergen Klædefabrik. I 1841 beskrives overdragelse fra Margrethe Holm (enke etter Paasche Holm) på nyoppført sjøbod. Overdras i 1865 til Fløens Oliemøllens interessentskap. Et eller begge nøst kan opprinnelig ha hørt til våningshus enten på opp- eller nedsiden av Kalfarveien. I panteregisteret er slik sammenheng innført/nevnt.

Kartskisse 1921 Bergen kommune med mine påtegninger.

BRANNTAKSTER KALFARVEIEN 99 - ALLE GJELDER "MEYERNØSTET"

Antagelig identisk med det søndre nøstet.

1846 PROPRIETÆR MARTINSEN

Lensmannen i Årstad 12.1 Branntakstprotokoll 1846-1857, Skjold 1846-1852, fol. 63b og 64a.

Aar 1846 den 5 Novbr. fortsattes den alminnelige omtaxation af brandforsikrede bygninger i Skjolds Skibrede. Man tog i besigtigelse de i Amtets Fortegnelse under No55 anførte Agent Sødrings bygninger assureret for 3280 sp, og taxered 17de novbr. 1819. - Bemeldte Bygninger, der nu eies af proprietær Martinsen, er beliggende paa gaarden AarestadL.No 346 i Skjolds Skibrede og fandtes at bestaae af følgende:

....

5, et nøst opført af Graasteen 24 1/2 Al lg 13 Al dybt 4 Al høit, spærret paa Muurlaget, tækket med Sutag og teglsteen og bordkledt og malet i begge Gavle, for 300,-

1857 SAMUEL MEYER

Aar 1857 den 13de Marts blev efter Forlangende af Samuel Meyer Omtaxationsforretning afholdt over et af ham tilhørende Nøst paa Gaarden Søndre Fløen, Løbe No 351. .... Eieren var tilstede og foreviste Udskriften af de under 5te Novbr. 1846 og 1ste Septbr 1856 afholdte Omtaxationsforretninger over Bygningerne paa gaarden AArstad, løbenummer 346 ved hvilke Forretninger dette Nøst fordi det ogsaa da tilhørte Eieren af Gaarden AArstad er medtaget, uagted det ved mellemliggende Gaarde er adskilt fra Aarstad. - Bemeldte forretninger ved hvilke Nøstet er taxered for 300 spd bleve forsaavidt de vedkomme Nøstet oplæste for taxationsmændene. -Nøstet blev deretter paavist og fandtes nu at være 35 1/2 alen langt, 13 1/2 Alen dybt og 8 1/2 Alen høit i 2 etager. Første Etage er af Graastensmur, anden Etage av standerværk med Bordklædning. Paa Loftet er en Vinde. - Bygningen er malet, tækket med Sutag og Teglsteen, har 4 døre og paa Taget er en Vindark af Standerværk med bordklædning. Nøstet taxeredes for ..... 1 350 Spdl. Angaaende Afstanden har grundrids over Bygningen paa Gaarden Søndre Fløen med flere gaarde, paa hvilket Rids det her taxerede nøst er betegnet "27".-

Lensmannen i Årstad 12.3 Branntakstprotokoll 1867, fol.155a-155b

Søndre fløen Niels Togstads bygninger

Aar 1867 den 27 juni kontinuerede samme Personale den befalede Omtaxationsforretning over de Skredermester Niels Togstad tilhørende Bygninger paa Gaarden Søndre Fløen LøbeNo 351. Den over Bygningen som da tilhørte Ole Gulbrandsen under 12 juli 1856 afholdte taxtforretning oplætes for taxationsmændene.

1 Vaaningshus (nr 122)

2 Vaaningshus (nr 120)

3 Ildhusbygning

Søndre Fløen, Samuel Meyers Nøst

1867 - SAMUEL MEYER

Aar 1867 den 27 juni kontinuerede vedsamme Personale den almindelige Omtax over brandforsikrede bygninger over et Garverimester Samuel Meyers tilhørende nøst paa gaarden Søndre Fløen Løbeno 351.

Den over Bygningen under 13 marts 1856 afholdte taxationsforretning blev oplæst for Taxationsmændene. hr Togstad mødte.

Bygningen befandtes saaledes

Et nøst af Graastensmuur 35 1/2 alen langt 13 1/2 Al bredt - 4 Al høit hvorover et Standerværk med bordkledning af samme Lengde og bredde 5 Al høit bordkledt, malet tækket med Sutag og Teglsteen. Paa taget er udbygget en stenderværks Vindværk 3 Al i hver kant hvori Vinde med Lober og Topp... Bygningen har 4 Døre, i dette er 2 lofter hvortil 2 trapper.

a. grunnmuuren tagseredes 500

b. I vinde med Lober og Toppesving 30

c. Selve Bygningen (Træverket) 820

et tusinde trehundrede og femti spesidaler 1 350,-

Afstanden fra nærmeste Bygning er 11 Al i Uden ildsted.

1879 - SAMUEL MEYERS ENKE

Lensmannen i Årstad 12.6 Branntakstprotokoll 1876-1882, fol.170b-171a

Søndre fløen LøbeNo 351 Samuel Meyers Enkes Bygninger

Aar 1879 den 15 decbr kontinuerede de under 23 Decbr. f.A. begjærte Omtaxation over Samuel Meyers Enkes Bygninger paa søndre Fløen LøbeNo 351

der var taxeret ved forretning af 27 Juni 1867, som da tilhørende Samuel Meyer, for 1350sp.

... Derpaa besigtigedes:

1 Et Nøst af Standerværk, taxeret som foran, bordklædt, malet og tækket med Teglsten langt 22,60 Meter, bredt 8,30 Meter og høit 3,40 Meter i 1 Rum med Trappe til Loft I rum og hvor der er udbygget en Stænderværks Vindeark med Vinde med løber og Tappetaug. Bygningen der er opført paa Graasteensmur fra 1,80 til 5,20 høi i 1 Rum med trappe til Rummet ovenpaa, har 4 døre.

Blev taxeret

a. Graastensmuren	Kr. 3 000.00	
b. Vinder med Løber og Løbetaug	120.00	
c. Bygningen	4 000.00	7 120.00

Nu begjæredes Forsikret.

2. En Standerværksbygning, bordklædt og tækket med Teglsten lang 19,10 Meter, bred 2,65 Meter og høi fra 2,55 til 4,00 Meter i 1 Rum med 1 Dør og opført paa Graastensfundament fra 010 til 050 Meter høit. Blev taxeret

a. Fundamentet	Kr. 50.00	
b. Bygningen	Kr. 600.00	650.00
		Tils. 7 770.00

No 1 og 2 staa tæt til hinanden og ligger No 1 i en Afstand af 7,40 Meter fra nærmeste Nabobygning og i denne Ildsted.

1890 - SAMUEL MEYERS ENKE

Lensmannen i Årstad 12.8 Branntakstprotokoll 1889-1892, fol.164b - 165a

Søndre fløen. Samuel Meyers enkes nøst

Aar 1890 den 9de november blev etter forlangende af brandforsikringsindretningen ombrandtaksationsforretning afholdt paa og over Samuel meyers enkes Nøst i Søndre fløen løbenr 351 beregn. n. 76 K.a. aarstads herred hvilket et takseret ved forretning af 15de december 1879 for 7 120 Kr.

... Derefter besigtigedes:

1. Et nøst af standerværk, samme no i forrige forretning og da takseret som anført, er bordklædt malet og tækket med teglsten langt 22,60 m. Bredt 8,30 og høit 3,40m. i 1 rum med trappe til loft i 1 rum og vindeark med vinde løber og tappetaug. graastensfundament under bygningen er fra 1,80 til 5,20m. høit i 1 rum med trappe til etagen. blev takseret:

a. Fundamentet	3 000,-	
b. Vinden med løber og tappetaug	120,-	
c. Bygningen	4 000,-	
		Tilsam. 7 120,-

No 2 i forrige forretning, en standerværks bygning, takseret for 650 kr. udgaar som nedrevet og bortført fra tomten. Den takserede bygning ligger tæt til nabobygning, og i denne ildsted.

1897 KARL MIKKELSEN

Taksert 7 desember 1897.

1901 - SAMUEL MEYERS ENKE - LNR 351

Lensmannen i Årstad 12.10 Branntakstprotokoll 1899-1907, fol.51a

Søndre fløen LøbN 351

Aar 1901 den 28 februar efter forlangende af den alminnelige brandforikringsindretningen i skrivelse af 10 sept f.a. ombrandtaxationsforretning afholdt paa og over J. meyers Nøst i søndre Fløen LøbN 351 Beregn.No

76 KA i Aarstad Hered og thinlag der taxeret ved forretning af 3 november 1890 som tilhørende Samuel meyers Enke.

1. Et nøst af standerværk, samme NO i forrige Forretning og da taxeret kr 7120,00 bordklædt, malet og tækket med teglsten langt 22,60m, bredt 8,30 og høit 3,40M. i et rum med trappe til loft i et rum og Vindeark med vindu, Lober og Tappetaug. Graastensfundament under Bygningen er fra 1,80-5,20M høit i 1 rum med Trappe til Etagen. Blev taxeret:

a. fundamentet 3 000,00
b. Vindu med Lober og tappetaug 150,00
c. Bygningen forøvrigt 4 850,00
Skriver otte tusind Kroner 8 000,00

Bygningen ligger tæt til nabobygning og i denne ildsted.

..... Hermed sluttet med Bemærkning at bygningen fremdeles maa henføres til Kjøbstadafd.

1909 BERGEN KLÆDESFABRIK (?)

Byfog og Byskriver i Bergen, Takseringsforretninger, Branntakstprotokoll XI.a32 1908-1913 Årstad, fol.30a-31a.

aar 1909 den 22 februar

Samme dag blev efter forlangende fra den alminnelige brannforsikringsindretning i skrivelse av 28f.m. ombrandtakstforretning avholdt paa og over Bergen Kledesfabriks bygninger i Fløen grdsno 25 brno 84 i K.a. i Aarstad herred, hvilke senest er takseret ved forretning av 7/12 1897 for kr 2 760.- da som tilhørende Karl Mikkelsen.

....
No 2 En bod - samme no i forrige forretning - opføres som uforandret med tidligere takst 360
MÅ VÆRE ET ANNET BYGG ENN MEYERBODEN!

1909 samme dag HANSA BRYGGERI

samme dag blev etter forlangende fra den almindelige brandforsikringsindretning i skrivelse av 28 f.m. ombrandtakstforretning avholdt på og over Hansa Bryggeris nøst paa Nordre Fløen grdno 25 brno. 83 i K.a. i Aarstad herred, i hvilket senest er takseret ved forretning av 7/12 1897.

.....
No 1 et pahus og nøst - samme som i forrige forretning - er uforandret og blir at opføre med tidligere takst femtusinde femhundre kroner

1918 - BERGEN KLÆDESFABRIK

Byfog og Byskriver i Bergen, Takseringsforretninger, Branntakstprotokoll XI.a21 1917-1919, pag. 270-273
Aar 1918 den 30. juli blev i følge Norges brandkasses begjæring af 11/7 1916 ved ..... afholdt ombrandtaxtforretning over den

..... Ole Hansen tilhørende ved Grnr. 25 br.nr. 1a .....
..... Ole Johannessen tilhørende Grnr. 24 br.nr. 7 (søndre Fløen) .....
..... Bergen Klædefabrik tilhørende Gr.nr. 24 br.nr. 1b .....

Eiendommen: Et til fabriksbygning, der ikke staar forsikret i brandkassen støtende standerverks, bordklædt, tegltækket nøst, 22,60M. langt, 8,30M. bredt, 3,40M høit, hvori 1 rum, 1 trappe til loft, der indeholder 1 rum, og vindeark m. vinde. Elektrisk lys er indlagt. Gulvflaten utgjør 188 m2 og taksertes efter kr. 70pr. m2 for .....
..... Kr. 13 200

Under huset en graastenskjelder hvori 1 rum, 1 trappe til 1ste etage taksertes for . “ 6 800

Tyve tusind kroner 20 000

1921 - BERGEN KLÆDESFABRIK

Byfog og Byskriver i Bergen, Takseringsforretninger, Branntakstprotokoll XI.D.a24 1920-1921. pag. 424-426 .. efter begjæring av Bergen klædesfabrik ... Kalfarveien 99 beliggende eiendom

Eiendommen der tidligere har vært takseret under betegnelsen gr 24, br 1b og gr. 25, br.1b har nu erholdt betegnelsen kalfarveien 99. ....

Eiendommen befandtes saaledes

a. (tidl.Gr.24, br.1b) Et til fabriksbygning (tilh. s. eier) der ikke staar forsikret i Norges Brandk. adskilt dels ved egen træveg, dels ved fælles væg av ...sten, beliggende 1 etages standerværks beklædt tegltækket lagerbygning (tidl. betegnet nøst) 22,60m. langt, 8,30m. bredt, 3,40m. høit, hvori 2 rum, 1 trap til loft hvori 1 vindverk med vinde og 1 lagerrum, elektr. lys indlagt. Gulvflaten utgjør 187m² og takseres efter kr. 100 pr. m² for Kr. 18 700

Under huset en Graastenskjelder, hvori 1 rum, 1 trap til 1 etage ..... Kr. 11 300
30 000

b. (tidl. Gr.25, br 1b) et til lagerbygning..... beliggende 2 etages ..... vaaningshus .. 7,20x6,30m 4 m høit. .... under en graastenskjelder med 1 rum,
c. staldbygning 8x 3,70 x 2,50

PANTEPROTOKOLLER BERGEN BY, ÅRSTAD VEDR. SØNDRE FLØEN SJØBODER - KALFARVN 99

Deler av teksten er kortet ned til stikkord. Korrektur overfladisk gjennomført.

PANTEREGISTER BERGEN BY, ÅRSTAD A.d.D.67 (1894.1936)

Innføring i Panteregister Bergen By Årstad A.d.C.22 (1757-1857) gjennomgått og notert, men ikke gjengitt her.

Bergens Klædefabrik, Fløen (Fløen Oliemølle . Fløens fabrikk) ..... Folio 202a

1. Testamente fra Hans Molle og Hustru til Chr. Dahl, som derved blev eier af grunden, dat.6 juli 1791, thingl.30 april 1801
- 2.Skjøde fra Justisraad Dahl til kjøbmand Wollert Konow paa en Ødegrund dat. 26.jan.thingl 2april 1813
- 3.Skjøde fra W. Konows arvinger til F.L.Konow paa hans Pakboder i Fløen med paategning af C. og F. Konow, at faderen selv har bygget dem. dat. 17. mai 1841, thinglyst 1. mars 1849.
- 4.Opmaalingsforretning og derunder indgaaet forlig om ikke at bebygge Nøstegrunde lenger ud mot vandet end i lige Linie fra hasl..s? til Konows Nøst; aft. 29. juni thingl. 5. august 1813
- 5.Auktionsskjøde til Kjøbmand Bernt Friele paa denne eiendom før tilhørt F.Konow for 855 spd. dat. 14. august thingl. 2. dec. 1848
- 6.Skjøde fra Bernt Friele til Frederik H. Lange paa denne eiendom for 700 spd. dat.1. thingl. 8. dec. 1849
- 7.Bevinging fra F.Langes enke Marie B. Lange til at sidde i uskiftet bo dat. 21. mai thl. 11. oct. 1852
- 8.Fuldmagt fra Marie B.Lange til Hans Lange at bestyre hendes Forretninger under Firma Fredrik Lange dat. 21.mai thingl. 11. oct. 1852
- 9.Skjøde fra Fredrik H Lange til Ole Pedersen paa denne eiendom for 800 spd. dat. 1 thl. 11. oct. 1852
- 10.Skjøde fra Ole Pedersen til Hans Sandberg paa denne eiendom for 865spd. dat. 28 dec. thl. 3. mars 1855
- 11.Skjøde fra Hans Sandberg til Peder Warnæs(?) Fred. Hansen Joh. Paasche og Jacob Petersen paa det som tilhørende Grundstykke under denne eiendom og de paa samme paabegynte Bygninger for 2000spd. (de gamle og begynte) dat. og thl. 4. februar 1857
- 12.Declaration af F. Hanssen hvorved erkjender at han ikke har betalt sit indskudd men han forpligter sig til inden 2 maaneder og i andet fald at ansees udtraat af interessentskabet dat. 5. juni thl. 19. juli 1858
- 13.Do. paa Jüsche(?) at han er uttraadt af interessentskabet dat. 15. thl. 19. juli 1858
- 14.Declaration paa P.Wollerts?? F. Hansen J. Paasche og F. Pettersen indeholdende eiendommen skal føre? som af Fløens Dampoliemølle og Documenter den vedkommende ..... 1858 fortsettes
side 202

fortsettelse ..... Folio 202b

- 15.Fuldmagt fra J. Petersen J. Paasche og D. Roggen og P. Warnæs til at de to sidste at underskrive for Møllen dat 8 febr thl 19 juli 1858
- 16.Declaration fra D. Roggen og P. Warnæs at L.P. Johannessen for 1/6 er indtraadt i Interessentskabet dat 16 thl 19 juli 1858
- 17.Do paa do og do at Konsul Aug. F. .... for 1/6 er indtraadt i interessentskabet dat 16 aug thl 1 sept 1858
- 18.Auktionsskjøde til Lars P Johannessen paa Dankert Roggens 1/6 i denne eiendom for 191 spd dat og thl 26 mai 1863
- 19.Skjøde fra J.H. Paasches enke til kjøbmand Jan Hansen paa 1/6 i denne eiendom for 600 spd dat 10 thl 22 juni 1863
- 20.Declaration af D Roggen og P Warenæs indehold at Dankert Roggen i en tid før Møllen var i drift var overdraget 1/6 af den ved skjøde af 4de februar 1857 hjemlede eiendom dat 28 mai thl 13 juni 1864
- 21.Skjøde fra L.P. Johannessen til Christian Ege paa hans i 1863 kjøbte 1/6 i denne eiendom paa 600 spd dat 20 mai thl 13 juni 1864
- 22.Skjøde fra L.P. Johannessen til assessor J. Ege paa hans i følge declaration aaf 1858 eiende 1/6 i denne eiendom for 600 spd dat 30 mai thl 13 juni 1864
- 23.Skjøde fra Peder Warnæs til kjøbmand H. Hansen paa hans 1/6 i denne eiendom for 600 spd med inventar dat 31 mai thl 13 juni 1864
- 24.Overenskomst hvorved L.W. Nicolaysen tillader oliemøllen med et 1 1/2" rør at forsyne sig med vand fra elven som udmunde nedenfor Nubbenøstet, saalenge afgift ordentlig betales ved vis udeblivelse nedre Nubbens eiere kan tilstoppe røret. dat 22. juni thl 2. juli 1867.
- 25.Bekjendtgjørelse om at Jacob Pettersens bo er taget under konkursbehandling dat 4 mars thl. 1. april 1876
- 26.Skjøde fra assessor Ege til kjøbmand Christian Ege paa hans 1/6 i denne eiendom med inventarium paa 300 spd dat 9 juni 1870 thl 10 novbr 1876

- 27.Skjøde fra Bergen skifteret til H. Hansen og C. Ege paa den Jacob Pettersens konk. bo tilhørende 1/6 i Dampoliemøllen med nøst mv for 20000kr dat 14 novmbr. thl 6. dec. 1884
- 28.Skjøde fra H Hansen og C. Ege for 5/6 og fra Dankert Roggen paa .... samt i følge fuldmagt fra H. Hansen paa 1/6 i Fløens Dampoliemølle til Fløens Fabrik for Tilvirkning af Uldvarer for en samlet sum af 12000kr dat 1 thl 6 dec 1884
- 29.obligation overstrøket
- 30.Attest fra Bergens raadstuskriver at Lars Ellingsen Haaland er firmaet Fløens Fabrik paa tilvirkning af uldvarer eneste indehaver han er også eneberechtiget til at tegne firmets signatur. dat og thl 17 mars 1887

Bergens Klædevarerfabrik Fløen(Fløen Oliemølle - Fløens Fabrik) ..... Folio 203a

- 31.Skjøde fra Lars Ellingsen Haaland til Firmaet Bergens Klædevarerfabrik Indehavere: Sælgeren og Kjøbmand J.C.Lund paa denne eiendom med alt inventarium faste og løse gjenstander for kjøbesum bregnet efter 50000 kr 25000 dat og thl 17 mars 1887.
32. Obligation Overstrøket
- 33.samme obl overstrøket
- 34.Paategning overstrøket
- 35.Skjøde fra Ellingsen Haaland til J.C. Lund paa 1/3 af hans halvpart i debergen klædevarerfabrik tilhørende eiendommer .. 351c søndre fløen med pakhus(tidl. Fløen dampoliemølle) samt et våningshus med grund ved Lungegårdsvannet for 6000 kr dat 1 thl 9 oct 1895
- 36.skjøde fra do til Richard Unger paa 2/3 af hans halvpart i de Bergen klædevarerfabrik tilhørende eiendommer for 12000kr dat 1 thl 9 oct 1895
- 37.Obligation overstrøket
- 38.Skjøde fra Lund til hans medinteressent i Bergen Kledefabriuk Richard Unger paa .... 2/3 i Fabrikkens faste eiendommer med bygninger mmv pr. no 2 og 3 søndre Fløen pr.no 7 og 8 nordre fløen og pr no 3 Kalvedalen. for 20000kr dat 17 og thl 24 october 1900. Unger bliver herved eier av det hele
- 39.Pantobligation overstrøket fortsettelse neste side

side ..... Folio 203b

- 40.Paategning overstrøket
- 41.Do overstrøket
- 42.Do overstrøket
- 43.Overekspropriationstakst vedk grundafståelse til jernbanen .... 18 dec 1907
- 44.Skjøde fra Richard Unger til Aktieselskabet Bergen Klædevarerfabrik R.Unger paa disse eiendommer (Bnr2 og 3 Fløen Søndre 7 og 8 Fløen Nordre Bnr 3 Kalvedalen og Bnr 17 Aarstad.) for kjøbesum 40000kr dat 30 dec 1912 thl 8 jan 1913

Kalfarveien 99 Bergens kledefabrik ..... Folio 205a
Matr.no 172 Fløen Søndre (overstrøket)

- 1.Molles testamente 1801
- 2.Skjøde til Dahl 1810
- 3.Opmaalingsforretning 1813
- 4.Bevillinguskiftet bo
- 5.Skjøde fra Margrethe H. Holm til Marius Sterling(?) paa en fra Nyt af opført Søbod med Grund. dat.6.thl.9.Oct. 1841
- 6.Fuldmagt fra den sindsyge M Sterling(?)
- 7.Skjøde fra assessor Ege for ..Sterling(?) til Caspar Lund paa denne Nøstegrund og .. Søbod for 1270spd dat 29juli thl 4.august 1857
- 8.Akutions skjøde til Kahrs
- 9.Skjøde til Løberg
- 10.Skyldsetning over grunden 1865
- 11.Skjøde fra A.Løberg til Fløens Oliemølles interessentskab paa pakhus med Grund, henflyttet til Fol 207 dat. og thl 4 dec.1865
- 12.Skjøde til Stjernaas 1866

13.Skjøde Eriksen 1867

14.Skjøde til danielsen 1873

Ny side fortsettelse ..... Folio 205b

15.Skjøde til Thomassen 1875

16.Auktionsskjøde til davidsen 1881

17.Skjøde Johannes Baardsen Førde 1886

18.obligation overstrøket

19.Skadesbrev overstrøket

20.do overstrøket

21.Udlægsforretning hos Baardsen for gjeld overstrøket

22.Obligation overstrøket

23.Udlægsforretning hos Baarsen overstrøket

24.ditto 1895

25.Auktionsskjøde (tvang) til Bergen Klædevarefabrik 1897

26.Obligation oveerstrøket

27.Skjøde til medinteressent Richard Unger 1900

28.Pantobligation overstrøket

29.Paategning overstrøket

30.Do overstrøket

Fløen søndre Kalfarveien nr. 99 ..... 206a

Matr. no 172 Løbenr 351b Tidligere gnr 24

31.Paategning overstrøket

32.Overekspropriasjonstakst vedk grundafstaaelse mv til jernbanen 1907

33.Skjøde fra richard Unger til Aksjeselskabet Bergen Klædefabrik R.Unger på eiendommen mm for 40000kr 1913

34.Obligation fra Bergen klædefabrik til R. Unger for kr 100000,- ... 1917

35.Skjøte fra Norges statsbaner til Bergen kledevarefabrik as på et grundstykke av jernbanens eiendom tillagt denne eiendom og briuksno 3 1917

36.Mindelig overenskomst med jernbanen om grenseregulering 1922

37.Mindelig overenskomst med jernbanen om grenseregulering 1923

38.vedr. regulering 1926

39.Pantebrev overstrøket

40.Obligation fra Vestlandske Møbelfabrik as til Vestlandsbanken kr 20000 ... 1934

41.Paategning paa obl. no 34 .. .. sammendrages til en eiendom ...1935

42.Attest fra sdkifteretten om at gnr 24 bnr 2 og 3 samt gnr 23 bnr 17 er sammendraget til en eiendom under betegnelsen Kalfarveien 99 dat 18/2 thl 1/5 1935

43.Kartforretning over disse eiendommenen 1935

44.Documentene etc..

45.Ditto

Fortsettelse:

Kalfarveien nr 99 - tidligere gnr 24 bnr 2 og 3 samt gnr 22 bnr 17 ..... Folio 206b

46.Skjøte fra Bergen Klædefabrik as til Vestlandske møbelfabrikker AS for kr 48000,- 1935

47.Paategning paa obligation nr 40 stor kr 20000 hvorom vestlandske Møbelfabrikker AS erkjenner å ha lånet kr 20000 1935

48.Paategning lån i Vestlandsbanken slika t obl nå pålyder 70000,-. 1935

påtegning 1937

overdragelsesdok fra Vestlandske Møbelfabrikker as til Bergen kommune ..1937

Obl fra Vestlandske møbelfabrikker til vestlandsbanken ,..... 1939

Deklarasjon ang fjernelse av et lagerskur av bølgeblikk når bygningsrådet forlanger det og i ethvert tilfelle innen utgangen av juli 1944 dat 1939

Leiekontrakt hvorved vestlandske møbelfabrikker as bortleier til O Krüger Barnevognfabrikk lokaler i denne eiendom for årlig leie kr 2100,-

dat 1939 gebf 1941

Obligation fra O Krügers barnevognfabrik til vestlandsbanken 25000 med pant i

leierett til loaker i denne eiendom tillike med de til driften anvendte inventar
og transportmidler 1941

**Kalfarveien nr 99 sammen med bnr 2 Bergen kledefabrik ..... Folio 207a
(Fløen søndre overstrøket)**

Ældre documenter 1801-1857 hvorav skjøde til Caspar Lunde paa grunden til den nedbrændte søbod thingl
4 aug 1857 løbeno 351b (brn2) fol 205

1. Auksjonsskjøde til Anders Løberg paa C Lunds tilhørende pakhus med grund for 500spd dat 15jan thl 2
juni 1862

2. Kjøbecontract fra A Løberg til Fløens Dampoliemølle paa pakhus med grund for 700 spd 1864.

3. Skyldsetning over denne eiendom uden ret udenfor dens grenser 1865

4. Skjøde fra Anders Løberg til fløens Dampoliemøllens interessentskab paa denne eiendom for 700 spd efter
overnevnte kjøbekontrakt 1865

Skjøde til H Hansen og C Ege samt til Fløens Fabrik for tilvirkning af uldvarer begge thl 6 dec 1884 og do til
Bergens Klædefabrik indehavere lars Ellingsen Haaland og JC Lund thl 1887 Fløens fabrik - Bergens Klæde-
fabrik (tidligere Oliemøllen) Fol 202.

5. Obligasjon overstrøket

6. samme obl overstrøket

7. samme obl overstrøket

8. Skjøde fra Lars Ellingsen Haaland til JC Lund på 1/3 etc

9. Do til Richard Unger

10. Obligason overstrøket

11. Skjøde fra Lund til Unger paa 2/3 i de i Bergen kledefabrik faste eiendommer med paastaaende bygninger
for 20000 etc 1900

13-15 overstrykninger

16. overekspropriasjonstakst jernbanen 1907

17. skjøde fra Richard Unger til aksjeselskabet Bergen kledefabrik 1913

18. obligation fra Bergen kledevarerfabrik as til Unger 1917

19. Skjøte Norges statsbaner

20. Declaration ang fjerning av et skur

21. Kartforretning utskilt

22 Skjøte fra Bergen kommune

23

24

PANTEREGISTER BERGEN BY, ÅRSTAD A.d.C.22 (1757-1857)

Fløen Nordre. Nøst med grund. Hansanøstet. gnr25 bnr6 ..... Folio 3

Skyldsætning over denne Grund given og tillagt skyld som over anført aft 1 thl 5 sept 1894. Det kunde ikke
oplyses fra hvilken eiendom grunden i sin tid var (udskiftet) taget.

Skjøde fra F.Bejer og Sødahls enke margrethe Sødahl hensiddende i uskiftet bo efter ham til hansa bryggeri
paa dette Nøst med Grund for 4000kr dat 20 thl 22 januar 1896.

Obligation fra Hansa Bryggeri til F.Bejer og Fru margrethe Sødahl for kr 4000

m 1 prior i d. eiend. med paast. og opdør. Bygninger dat 20 thl 22 januar 1896

Eiendomshus under løbenr 352 Nordre Fløen ..... folio 47

Skiøde fra Hans og John Lassesen til Sjur Nilsen Seim paa et vaaningshus dateret 10 thl 4 dec. 1818

Auctionsskjøde til Sjur Nilsen Seim paa grunden til dette huus dateret 2 og thl 3 dec 1819. (før tilhørt Lars
Chr Eckhoff) Eieren skylder .., 4arbejdsdage aarlig til gaarden Fløen

Auctionsskjøde til Haakon ... paa dette huus før tilhørte Sjur Nilsen dateret og thl 6 oct 1830

Skjøde fra Haakon .. til Jacob Holgersen for dette Huus dateret 6 og thl 12 april 1833

Skjøde fra lars Steen til Erik andersen paa en Huustomt under siden af dette hus dateret dat 5 thl 7 april 1835

Skjøde fra jacob Holgersen til Erik ... paa dette huus med grund dateret og thl 7 april 1836

Skjøde fra Lars Steen til Erik Andersen? paa et grundstykke under hans ... med forpligtelse at vedligeholde

et steengjerde ved hans eiendom dat 3 og thl 4 februar 1837

Obligation fra Erik Andersen til Jørgens Hospital for 400 spd med 1 prior i hans vaaningshus med tilliggen-
der 1847

Skyldsætning ober denne eiendom tilhørende grundstykke uten nogen 1873

1896 salg av parsell til Bergen Kledevarerfabrik

PANTEREGISTER BERGEN BY, ÅRSTAD A.d.D.67 (1894-1936)

Fløen Nordre Nøst ..... Folio 234

Gnr 25 Bnr 6

- 1.Skjøde fra executoren testamente i samt inde D.Krohns bo til Wencke Cecilie sal Wollert Krohn paa Halvdelen af dette Nøst dat 19 jan 1805. med paategning af 17 dec sa hvor ved den er tilfaldet Ingeborg A Jansen thl 6 februar 1806. Medd. om at de er tillagt Kalfarveien 95 og saaledes at g 25 og b 6 udgår v matrikulering dat 3/3 1925
- 2.Skifte efter Fru Ingeborg B Hagerup født Janson hvorved dette Nøst (den anden halvdel formentlig også tilfallet Ingeborg B. Janson ved paategning paa lodseddel af 10 sept 1772 til Wollert Krohn dat 17 decmbr 1805 thl 6 febr 1806) er udlagt til enkemanden stiftsamtmand hagerup dat 18 aug 1850 thl 12 oct 1852.
- 3.Opmaalingsforretning og derunder skeet vedtagelse af stiftamtmand Hagerup om ikke at udbygge sit nøst lenger mod vandet end tilfældet da var aft 29 juli thl 5 august 1813.
- 4.Auktionsskjøte til konsul Hans Konow paa dette Nøst før tilhørt Stiftamtmand Hagerup og efter forevist kontrakt mell Wollert Krohns enke og Daniel Krohn dat 21 paril 1792 opført i 1787 paa nedre Nubbens Grund for 551 spd dat 11 thl 12 oct 1854.
- 5 Erklæring fra LW Nicolaysen at dette Nøst ikke staar paa Nedre Nubbens Grund og ikke dertil pligter feste eller afgift dat 15 dec 1854 thl 1 februar 1855
- 6.Skjøde fra Hans Konow til H.Sødahl og Fr.Bryn paa dette Nøst for 900 spd dat 28 oct thl 1 dec 1857.
- 7.Attest fra Bergen Stiftamtmand om at den under 31 marts 1891 er udfærdiget Bevilling for Margrethe Sødahl til at sidde i uskiftet bo efter sin mand Hans Andersen sødahl dat 10 thl 11 novbr 1892.
- 8.Skyldsetting over grunden given br d 6 af gaardsn 25 skyld 0.03 aft 1 thl 5 sept 1894. Det kunde ikke oplyses paa hvilke n eiendom grunden i sin tid var taget. Forretningegn opp.... af Finants - Departementet skrivelse 27 mai 1895
- 9.Skjøde fra F.beyer og H Sødahls enke Margrethe Sødahl til Hansa Bryggeri paa dette Nøst med grund for 4000kr dat 20 thl 22 januar 1896
- 10-11 overstrøket
- 12.Eiendoms... av 9/9-1916 hvorved ... Wiig paa a/s hansa Bryggeri s vegne 1916
- 13.Hjemmelsdom avsagt av bergens Byret i eiendomssag for AS Hansa Bryggeri av 9/1-1917 hvor nevnte aktieselskab er kendt eiendomsberettiget til denne eiendom med tilliggende grundstykke kalfarveien no 95. Hvilke eiendom nu er efter Skjøde en del til en vedig av kr 8500 hvoretter ... og ... er betalt thl 19/1-1917

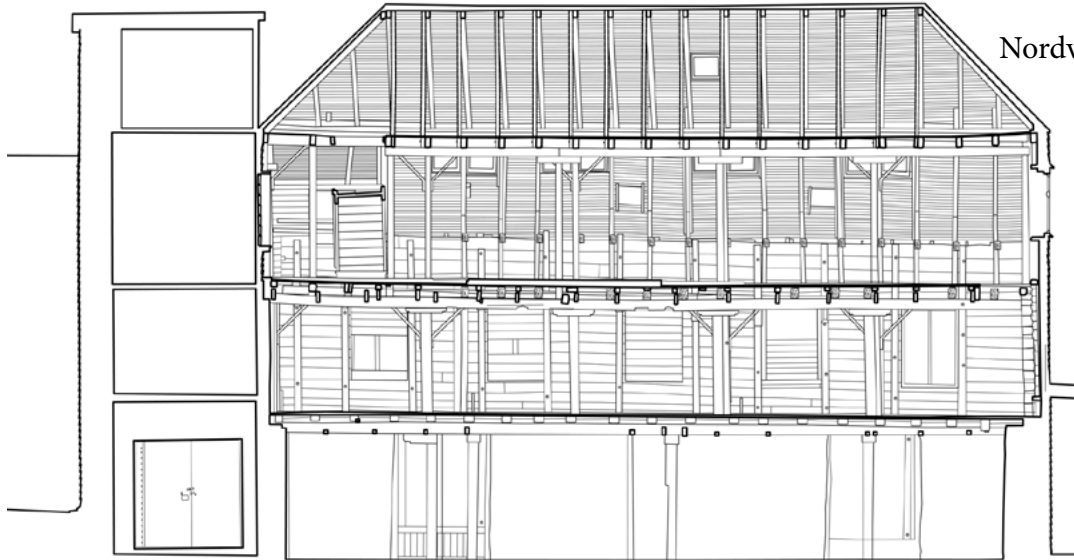
Kilder:

Panteregeister Bergen by, Årstad A.d.C.22 (1757-1857) Statsarkivet Bergen - Digitalarkivet
Panteregeister Bergen by, Årstad A.d.D.67 (1894-1936) Statsarkivet Bergen - Digitalarkivet
Branntakster vedr. Kalfarveien 99, transkribert av Yngve Nedrebø, Statsarkivet Bergen
Origo, Debatt under innlegget Minner fra Fløen
Bergensavisen (BA) søndag 22.juni 2014, side 27: Minner fra Fløen, leserbrev av Ruth Kästel
Bergen kommune, Bergen Byarkiv. Historier fra en bydel, Årstad: Bergen Klædefabrik
<http://www.bergenbyarkiv.no/aarstad/archives/bergens-klaedefabrik/5560>
Bergen kommune: Bergenskart (web)
Bergen kommune Byarkivet. Kart og tegninger.
Statsarkivet: Historiske kart Bergen og omegn.
Gamle Trehus: Oppmålingstegninger 2014/15
Universitetet i Bergen database: ubb-bros-kt-s-370
Universitetet i Bergen Marcus database for fotosamlinger
Norconsult: Konsekvensutredning Dobbeltspor Ulrikstunnelen, Arna – Bergen: Delutredning kulturminner og kulturmiljø 2003
Gamle3hus: Oppmålingstegninger
Håkon Aase Tørrmuring: Kalfarveien 99 - Murverk. Befaringsrapport 04.11.14 og 11.11.14

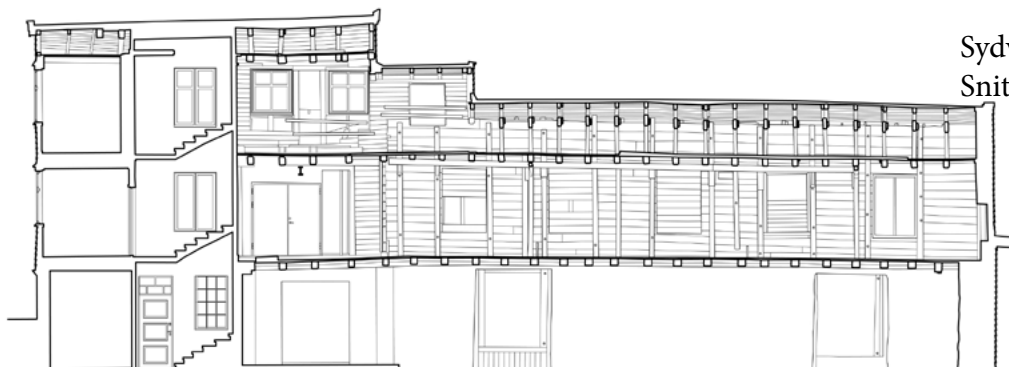
Nordvegg nordre bod
Snitt ved yttervegg

Sydvegg nordre bod
Snitt gjennom midtre del av komplekset

Nordvegg søndre bod
snitt gjennom
midtre del av
komplekset

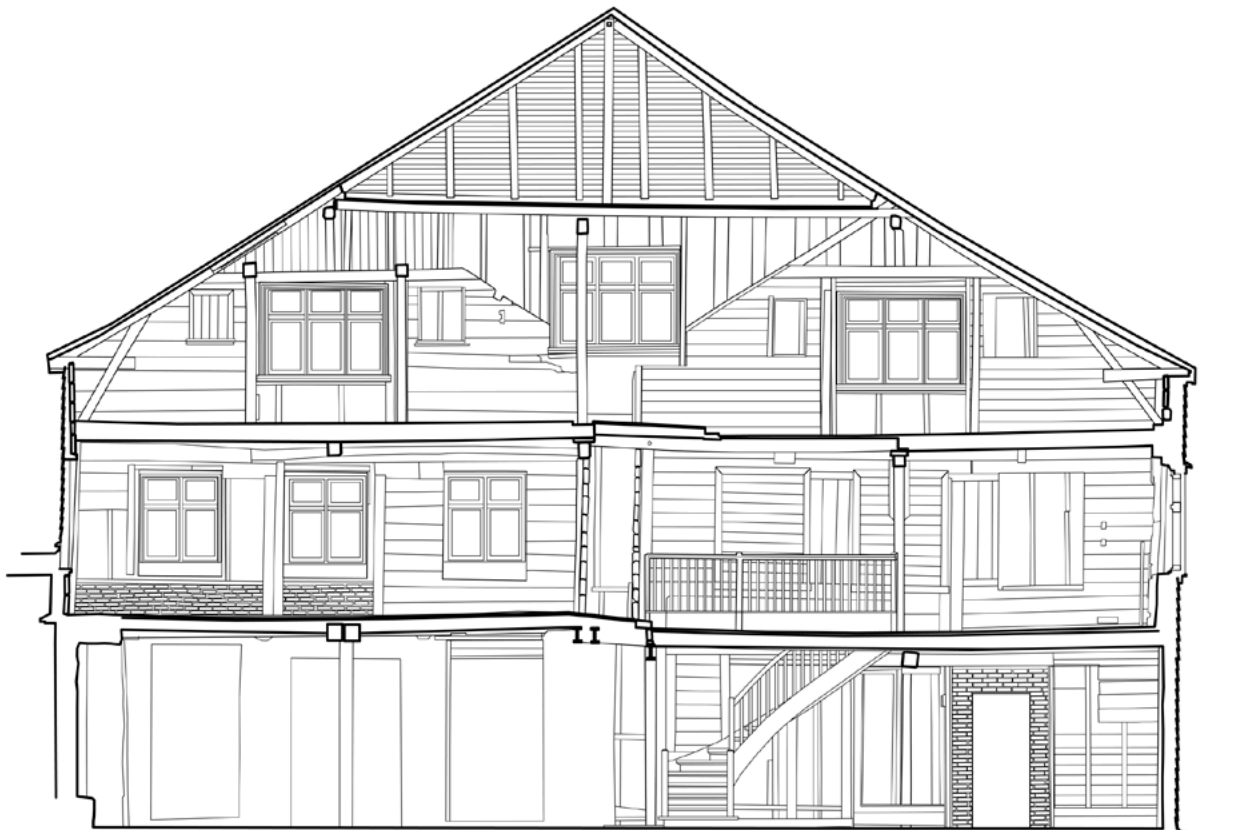

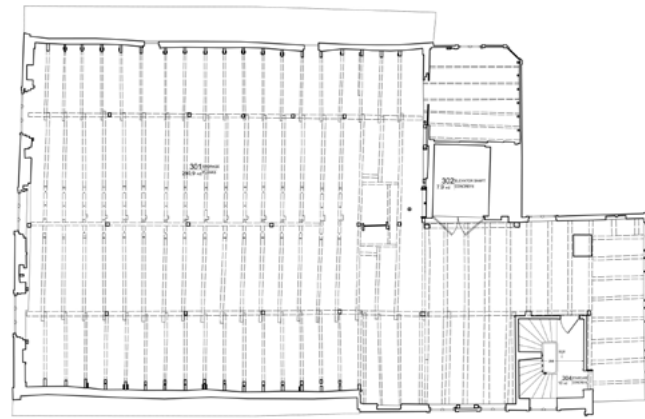
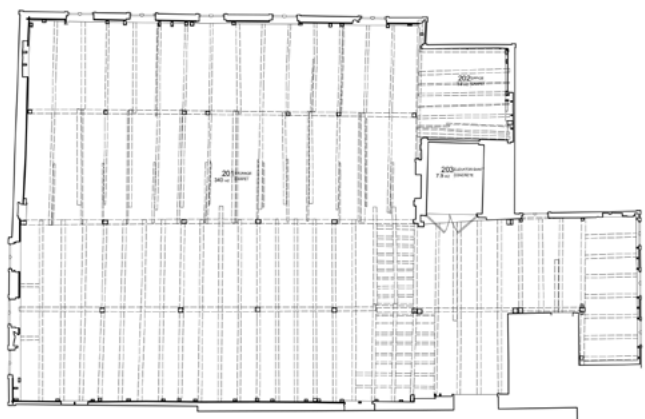
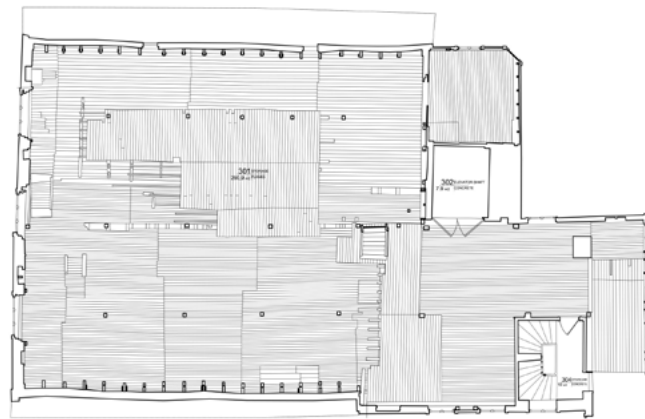
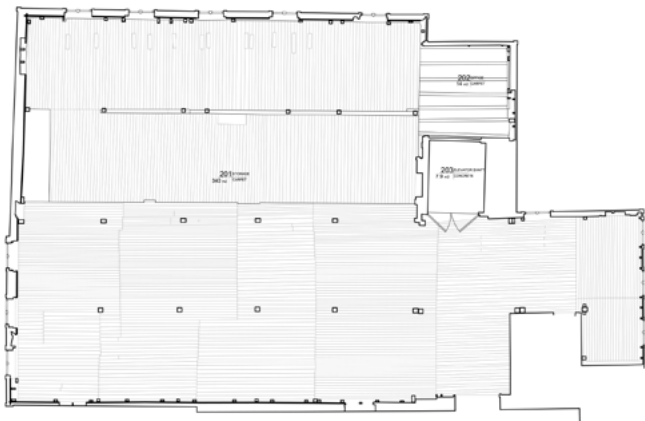
Sydvegg søndre bod
Snitt ved yttervegg

Over: østvegg

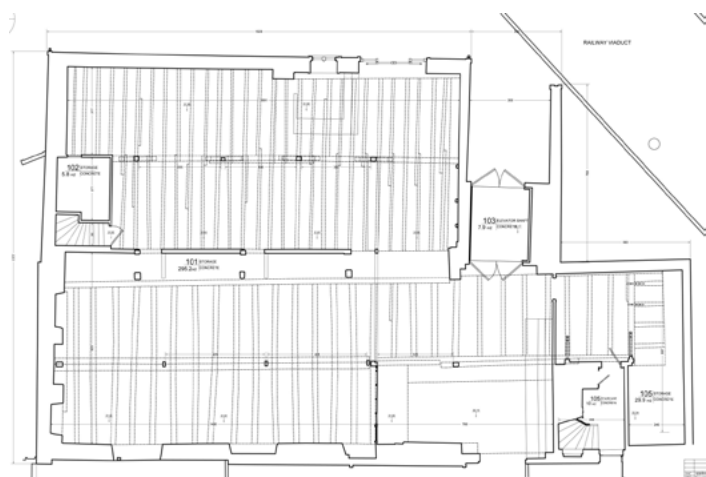
Under: Vestvegg. De eldre bodenes omriss avtegnes tydelig. Nordre og søndre bod har fått nytt felles tak. Nye sperrer som følger den gamle takvinkelen danner underbygning under den nye samlende midtre takkonstruksjonen, som binder bodene sammen. Over disse taksperrere i nord og syd er det innført hanebjelker og derover enkle stoler eller sviller som understøttelse for de nye øvre sperrere som danner det nye mønet.

Over: Annen etasje. Eldre gulvbjelkelag i nordre bod er påskjøttet for å nå søndre bods nordre bærevegg. De opprinnelige laftede bæreveggene (nordre bods søndre vegg og søndre bods nordre vegg) er erstattet med nye punktbæring.

Over: Tredje etasje, loft.

Første etasje/kjeller. Begge boders fundament i bruk for bæring av gulvbjelkelag (eldre stenfundament støpt inn i betong? - delvis gjenoppført i tegl). Ytterveggen mot nord er skiftet ut med tegl. Veggene mot øst er fremdeles i laft.

Resyme av rapport om bevarte fundament/kjellermurer fra Aase Tørrmuring (Befaring 2014. Se litteraturliste):

Naturstensmur. Langvegg mot sør, ca. 1840 cm. Kortvegg mot vest, ca. 850 cm. Høyden varierer mellom ca. 300 og ca. 315 cm. Tverrsnittet mellom ca. 70 og 100 cm. Tildels påstøpt betong. Kort- og langvegg har innmurt åpninger/nisjer gjentøpt med betong. Det er tre åpninger på langveggen og tre på kortveggen. Indre forbundet av trekonstruksjonen over. Spor etter dragere av tre over åpningene. Åpningene er murt med skrå slik at lysopningene er minst utvendig. Mye pusset med betong, men klare spor av opprinnelig kalkpuss, inn- og utvendig. Rester av oker kalk/murfarge. Murt som kistemur fuget med lermørtel. lagdelt sten godt egnet for typen muring. Ingen observerbare setninger.

HISTORISKE KART OG FOTOGRAFIER

Kart Bergen ca. 1750
Antagelig Fløbekken øverst og noe lenger ned veidelingen. Avmerket bygning (nøst?) til venstre for veidelingen og bygninger til høyre for samme (Fløen søndre?)

Kart Bergen 1768
Nøst på Fløen Søndres grunn er antagelig identisk med avmerket bygning ved sjøkanten øverst i midten. Legg merke til forholdet til veidelingen og et som antagelig er utløpet til Fløbekken.

Situasjonskart Årstad Møllendal 1779

Kopi
1926

Aar 1846 den 5 Novbr. fortsattes den alminnelige omtaxation af brandforsikrede bygninger i Skjolds Skibrede. Man tog i besigtigelse de i Amtets Fortegnelse under No55 anførte Agent Sødrings bygninger assureret for 3280 sp, og taxered 17de novbr. 1819. - Bemeldte Bygninger, der nu eies af proprietær Martinsen, er beliggende paa gaarden AarestadL.No 346 i Skjolds Skibrede og fandtes at bestaae af følgende:

....

5, et nøst opført af Graasteen 24 1/2 Al lg 13 Al dybt 4 Al høit, spærret paa Muurlaget, tækket med Sutag og teglsteen og bordkledt og malet i begge Gavle, for 300,-

Bergen 1868

Søndre Fløens hovedhus tydelig avmerket til høyre for veiskillet. Omriss av nøst etc samt brygge (den nederste av de antydende "byggningsformene" ut i sjøen) tilsvarer den mer detaljerte beskrivelsen i 1871 på neste kart.

Bergen Havnedistrikt 1871

Fløen Søndres hovedhus (både Kalfarveien 120 og 121) avtegnet til høyre for veiskillet. Til venstre nederst bryggen, deretter ovenfor er "Meyerboden", så en dobbelt bodrekke (vises dobbelt i neste kart 1895) med tilbygg på oversiden som muligens er Fløens fabrikk, tidligere dampoljemølle/oljemølle. Deretter ovenfor - to boder.

Bergen kommune 1883

Meyerboden nederst ovenfor bryggen, men med en tilbygget forlengelse av bindingsverk oppført noe før 1879 og revet før 1895 i bakkant nedover mot bryggen. Det er kommet til en bod øverst (på oversiden av Fløenbekken).

Store Lungegaardsvann 1895

Fløen søndres jhovedhus ligger akkurat utenfor kartets avgrensning, men veiskillet sees tydlig. Bryggen nederst til høyre for veiskillet, deretter Meyerboden med tilbygg på oversiden - tilbygget i bakkant mot bryggen er borte, de to tettliggende bodene(bodrekken), på oversiden en mindre bygning og øverst to boder/nøst.

Bergen by 1907

Jernbanen er ført i front av bodene på utfyllt land. Bryggen er borte, Meyerboden står ennå i likhet med boder og hus ovenfor.

Bergen kommune 1921

Jernbanen er ført i front av bodene på utfyllt land. Bryggen er borte og på linje med den tidligere bryggen er det oppført på venstre side av veiskillet en kiosk for e-verket. Meyerboden står ennå i likhet med boder og hus ovenfor. Tettere bygget ut langs Kalfarveien. Kalfarveien 120 og 122 tydelig avmerket på høyre side av veiskillet.

Bergen kommune 1957

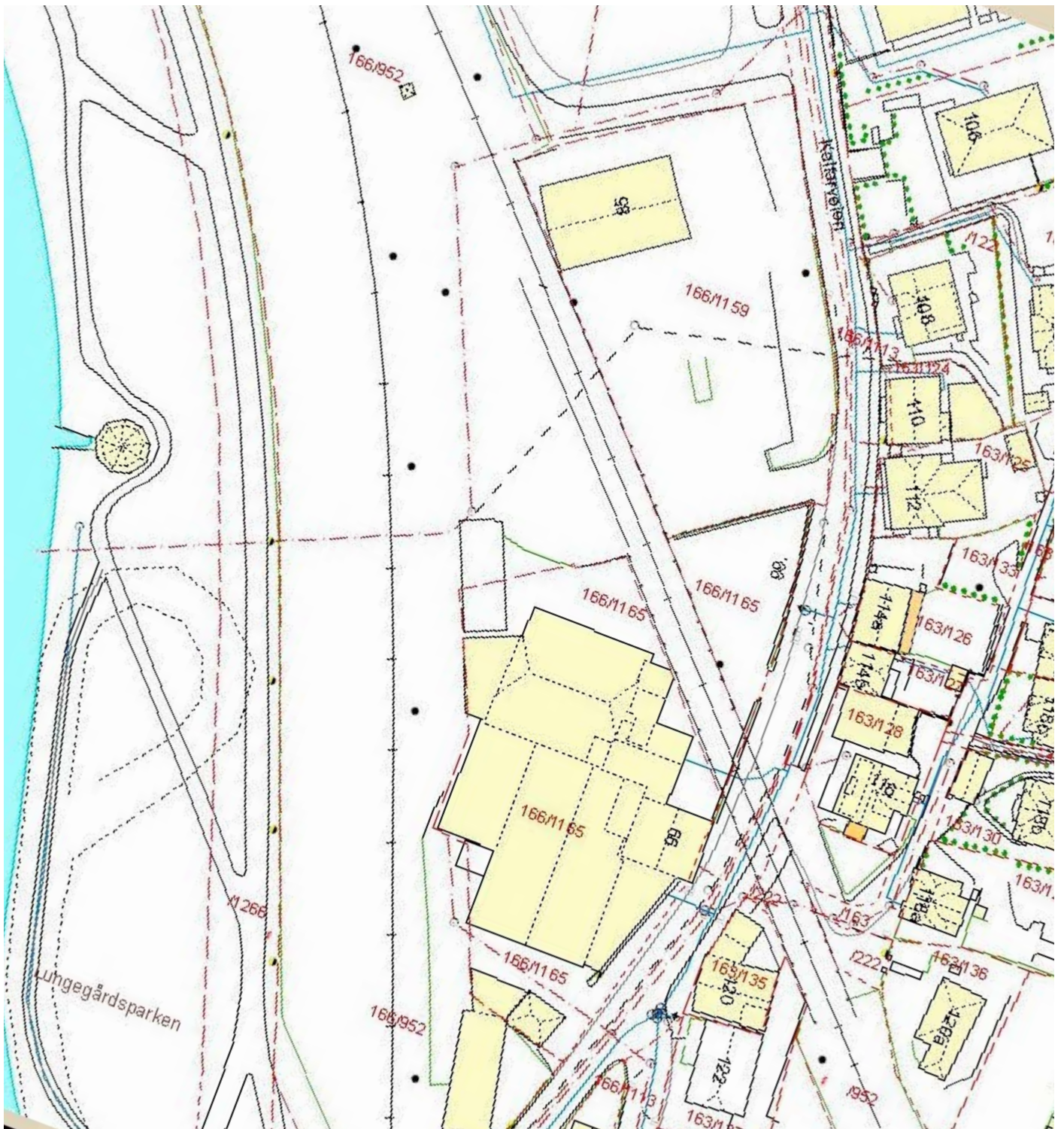
Samme situasjon som i 1921. Meyerboden med tilbygg på oversiden fortsatt bevart.

Bergen kommune 2015

De to tettstilte nå sammenbygde bodene som tidligere utgjorde en dobbel bodrekke er bevart under felles tak. Alle gamle bygninger deriblant Meyerboden nedenfor disse er revet og erstattet av lagerskur. Den øvre boden som sees ned til 1868 er fortsatt bevart.

Bergen kommune 2015

Over: Garasjeanlegg Kalfarvn 99

Over: Flyfoto. Anlegget bak jernbanesporet. Tunnellarbeider.

Kalfaret og Fløen sett fra Kronstad. Foto Marcus Selmer 1884. Marcus Selmers samling, Marcus. Universitetet i Bergen. Web: <http://marcus.uib.no/instance/photograph/ubb-s-129.html>

Forstørret utsnitt av foto over. Sammenlignet med kartutsnittene under samsvarer sjøbodene godt med fotografiets gjengivelse. Meyernøstet lengst til høyre og umiddelbart til venstre for denne Fløens Fabriks boder.

1895

1871

Parti af Seiersbjerget opover mod Fløen ved Bergen. Foto Knud Knudsen mellom 1875 og 1882. Knud Knudsens samling. Marcus. Universitetet i Bergen. Web: <http://marcus.uib.no/instance/photograph/ubb-kk-1318-2133.html>

Under : Forstørret utsnitt viser detaljert sjøbodene på Søndre Fløen.

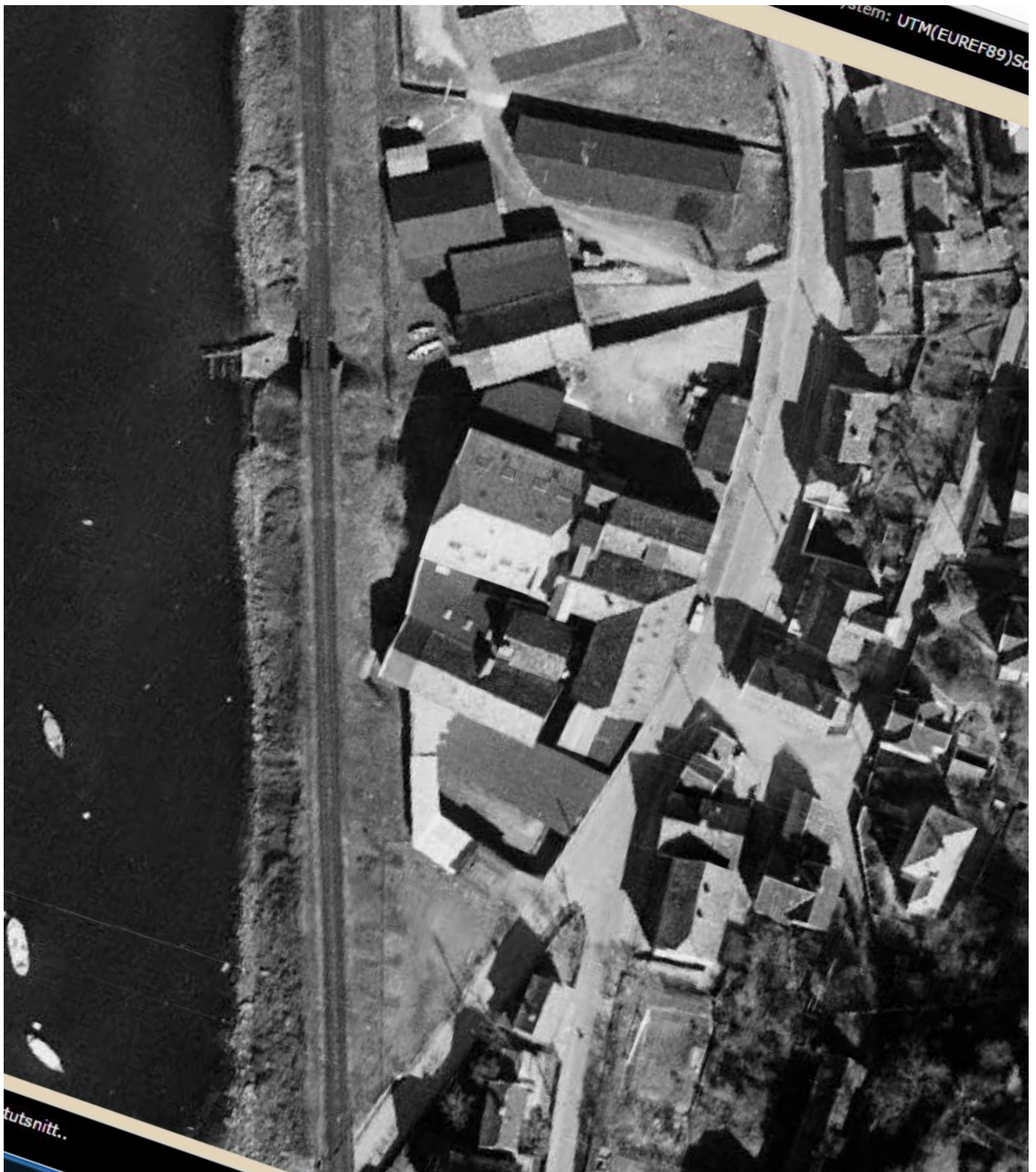

Store Lungegårdsvann. Foto Widerøes Flyveselskap AS. 1960. Marcus. Universitetet i Bergen
<http://marcus.uib.no/instance/photograph/ubb-w-f-009369.html>

Under: Utsnitt.

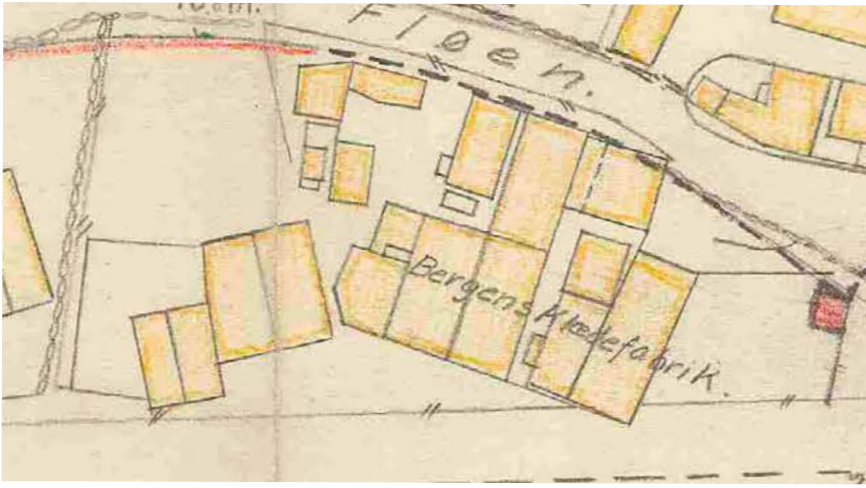

Flyfoto Widerøe 1951. Bergen kommune.

Flyfoto Gule sider 2015 - situasjon 2014.

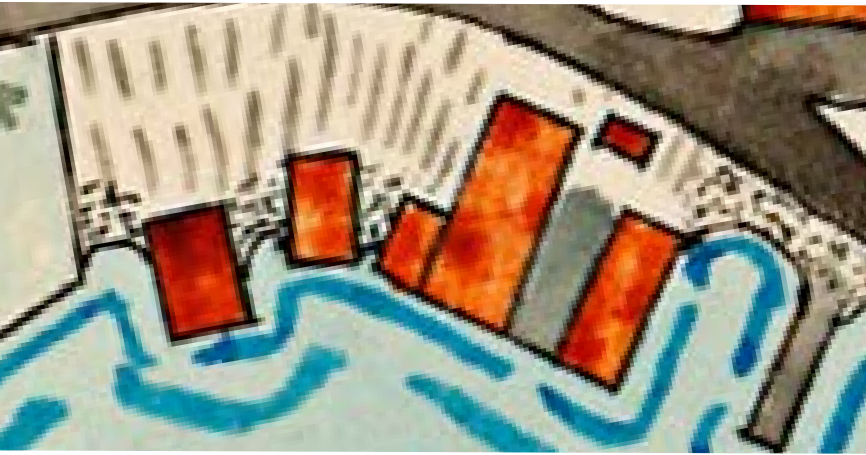
Sammenligning av kartsituasjoner

1921

1895

1871

1771